

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-186>

УДК 338.48

ЗВ'ЯЗОК СТАТИСТИКИ ТУРИЗМУ З МОТИВАЦІЄЮ ПЕРСОНАЛУ В СФЕРІ ГОСТИННОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM STATISTICS AND STAFF MOTIVATION IN THE HOSPITALITY SECTOR: EUROPEAN EXPERIENCE

Олійник Ольга Степанівна

кандидат економічних наук, доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2370-3211>**Семендяк Вадим Михайлович**

кандидат економічних наук, доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3405-7684>**Oliinyk Olga, Semendyak Vadim**

Kamenets-Podolsky National University named after Ivan Ogienko

У статті звернена увага на сутність статистики в туризмі та її вплив на розвиток регіонів, статистику туризму в країнах Європейського Союзу (ЄС), зайнятість персоналу. Різноманіття показників в статистиці туризму дає можливість робити статистичний аналіз об'єктивним та досліджувати питання більш розширено, відповідно передбачити майбутні фінансова, ресурсні результати господарювання. Позитивні показники статистики туризму є передумовою мотивації праці персоналу підприємств сфери гостинності, що є не маловажним фактором зростання продуктивності праці і самозайнятості. Статистика туризму містить наступні елементи: кількість колективних туристичних закладів, тобто кількість закладів, кількість спалень та кількість ліжко-місць, кількості прибуттів (до закладів розміщення) та кількості ночей, проведених резидентами та нерезидентами, розділених за типом закладу або регіоном; доступні річні та щомісячні статистичні ряди, інформація використання спалень та ліжко-місць (коефіцієнти заповнюваності), статистика щодо попиту на туризм збирається стосовно кількості здійснених туристичних поїздок (та кількості ночей, проведених у цих поїздках), розділених за: країною призначення; метою; тривалістю перебування; типом розміщення; місяцем відправлення; видом транспорту; витратами.

Ключові слова: статистика туризму, кількість закладів, кількість спалень, кількість ліжко-місць, персонал підприємства, мотивація персоналу, кількості прибуттів, показники.

Tourism in a statistical context refers to the activity of visitors who make a trip to a location outside their usual environment for a shorter period. This may be for any main purpose, including business, leisure or other specific reasons, other than employment for a resident, household or enterprise in the place visited. Tourism statistics consist of two main components: on the one hand, statistics on the capacity and occupancy of collective tourist establishments; on the other hand, statistics on tourism demand. In some cases, the former are collected through surveys completed by accommodation establishments, while the latter are mainly collected through surveys of travellers at border crossings or through household surveys. Statistics on the capacity of collective tourist establishments include the number of establishments, the number of bedrooms and the number of bed places. These statistics are available by type of establishment or by region and are compiled annually. Statistics on the occupancy of collective tourist establishments include the number of revenues (before accommodation of establishments) and the number of nights spent by residents and non-residents, broken down by type of establishment or by region; annual and monthly statistical series are available. In addition, statistics on the use of bedrooms and bed places (occupancy rates) are compiled. Statistics on tourism demand are collected on the number of tourist trips made (and the number of nights spent on these trips), identified by: country of destination; provision; length of stay; type of accommodation; month of departure; mode of transport; expenditure. The data are also analysed by socio-demographic characteristics of the tourist: gender; age group; education level (optional); household income (optional); activity status (optional). Tourism

can play a significant role in the development of regions. Infrastructure created for tourism purposes improves local development, and the jobs created or maintained can help to counteract industrial or rural decline. Sustainable tourism preserves and enhances cultural and natural heritage, from art to gastronomy or local biodiversity conservation.

Keywords: tourism statistics, number of establishments, number of bedrooms, number of beds, number of arrivals, indicators.

Постановка проблеми. Статистика туризму має велике значення для аналізу його внеску в економіку, формування державної політики та розвитку інфраструктури. Вона дозволяє нам оцінити обсяг витрат на туризм, створити «супутниковий рахунок туризму» для розуміння його впливу на ВВП та зайнятість, а також планувати розвиток галузі на основі об'єктивних даних. Важливість статистики туризму в економічній цінності; плануванні розвитку; покращення послуг; розвитку інфраструктури; залучення інвестицій; зростанні зайнятості. Статистика туризму в своїй інтеграції має велику роль також в управлінні мотивацією персоналу. Даним питанням вчені займаються не часто, тому дана тема відкрита для дослідження та дискусій. Статистика туризму має значення в різних державах та економічних буттях. Для мотивації співробітників використовуються статистичні показники, такі як оцінки задоволеності гостей, рейтинги онлайн-відгуків та показники продажів, для винагородження високих показників ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами в статистиці туризму, а саме визначенням основних понять, категоріями і методами статистичної науки, принципами застосування методів статистичного дослідження для розв'язання конкретних задач в сфері туризму займаються такі науковці сучасності, як Бондаренко Л. А. [3], Белобородова М. В. [2], Герасименко Т. В. [4], Карюк В. І. [6], Козинець А. П. [2], Коростильов Р. І. [4], Лебедев І. В. [7], Реученко Б. М. [4], Юрчишина Л. І. [2] інші. На думку авторів статті, головну роль у статистиці туризму може відігравати політика підвищення привабливості туристичного потенціалу території та висока оплата праці персоналу, а сам туристичний потенціал має бути основним об'єктом управлінського впливу та процесу реалізації стратегії розвитку туризму. У сучасних умовах зростає роль внутрішнього туризму, що спонукає до формування нових туристичних ареолів з урахуванням наявних місцевих ресурсів. При проведенні досліджень слід враховувати особливості зарубіжного досвіду, тому що дуже важливо визначити необхідність того, що буде зроблено.

Формулювання цілей статті полягає у вивченні всіх аспектів статистики туризму та вплив її на мотивацію персоналу відповідних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм у статистичному контексті стосується діяльності відвідувачів, які здійснюють поїздку до місця призначення поза межами свого звичного середовища на термін менше року. Це може бути з будь-якою основною метою, включаючи бізнес, відпочинок або інші особисті причини, окрім працевлаштування на резидента, домогосподарство чи підприємство у відвідуваному місці.

У липні 2011 року Європейський парламент та Рада Європейського Союзу ухвалили новий Регламент (ЄС) № 692/2011 щодо європейської статистики туризму та скасування Директиви Ради 95/57/ЄС; він набув чинності з 2012 року та вимагає від держав-членів ЄС регулярно надавати набір порівнянної статистики туризму [5].

Статистика туризму складається з 2 основних компонентів: з одного боку, статистика щодо місткості та заповнюваності колективних туристичних місць проживання; з іншого боку, статистика щодо попиту на туризм. У більшості випадків перші дані збираються за допомогою опитувань, що заповнюються закладами розміщення, тоді як другі – переважно за допомогою опитувань мандрівників на пунктах перетину кордону або за допомогою опитувань домогосподарств.

Статистика щодо місткості колективних туристичних закладів включає кількість закладів, кількість спалень та кількість ліжок-місць. Ця статистика доступна за типом закладу або за регіоном і складається щорічно. Статистика щодо заповнюваності колективних туристичних закладів стосується кількості прибуттів (до закладів розміщення) та кількості ночей, проведених резидентами та нерезидентами, розділених за типом закладу або регіоном; доступні річні та щомісячні статистичні ряди. Крім того, складається статистика щодо використання спалень та ліжок-місць (коефіцієнти заповнюваності) [3].

Статистика щодо попиту на туризм збирається стосовно кількості здійснених туристичних поїздок (та кількості ночей, проведених

у цих поїздках), розділених за: країною призначення; метою; тривалістю перебування; типом розміщення; місяцем відправлення; видом транспорту; витратами.

Дані також аналізуються за соціально-демографічними характеристиками туриста: стать; вікова група; рівень освіти (необов'язково); дохід домогосподарства (необов'язково); статус активності (необов'язково).

До 2013 року статистика туризму обмежувалася щонайменше однією ночівлею; станом на 2014 рік, одноденні іноземні візити також охоплюються офіційною європейською статистикою. Для вивчення туризму можуть використовуватися дані з низки офіційних джерел. Ця статистика включає: структурну бізнес-статистику (SBS) та короткострокову бізнес-статистику (STS), які можуть бути використані для надання додаткової інформації про туристичні потоки та економічні показники певних секторів, пов'язаних з туризмом; дані про зайнятість у секторі туристичного розміщення з обстеження робочої сили (LFS), проаналізовані за робочим часом (повний/неповний робочий день), робочим статусом, віком, рівнем освіти, статтю, сталістю та стажем роботи у того самого роботодавця (річні та квартальні дані); дані про особисті надходження та витрати на поїздки з платіжного балансу; транспортну статистику (наприклад, авіа пасажирські перевезення) [2].

Згідно з публікацією ООН з туризму під назвою «Основні моменти міжнародного туризму», є важливим туристичним напрямком. Туризм має потенціал сприяти зайнятості та економічному зростанню, а також розвитку сільських, периферійних або менш розвинених районів. Ці характеристики зумовлюють попит на надійну та гармонізовану статистику в цій галузі, а також у ширшому контексті регіональної політики та політики сталого розвитку.

Туризм може відігравати значну роль у розвитку регіонів. Інфраструктура, створена для туристичних цілей, сприяє місцевому розвитку, а створені або збережені робочі місця можуть допомогти протидіяти промисловому чи сільському занепаду. Сталий туризм передбачає збереження та покращення культурної та природної спадщини, починаючи від мистецтва і закінчуючи місцевою гастрономією або збереженням біорізноманіття [4].

У 2006 році Європейська Комісія ухвалила Повідомлення під назвою «Оновлена туристична політика ЄС: до міцнішого партнерства для європейського туризму». У ньому роз-

глядався ряд проблем, які формуватимуть туризм у найближчі роки, включаючи старіння населення Європи, зростання зовнішньої конкуренції, споживчий попит на більш спеціалізований туризм та необхідність розвитку більш стійких та екологічно чистих туристичних практик. У ньому стверджувалося, що більш конкурентоспроможна пропозиція туристичних послуг та стійкі напрямки сприятимуть підвищенню задоволеності туристів та закріпленню позиції Європи як провідного туристичного напрямку у світі. У жовтні 2007 року було опубліковано ще одне Повідомлення під назвою «Порядок денний для сталого та конкурентоспроможного європейського туризму» [7].

Офіційна статистика є незамінним елементом інформаційної системи демократичного суспільства, надаючи уряду, економіці та громадськості дані про економічну, демографічну, соціальну та екологічну ситуацію. Основні принципи офіційної статистики: статистична основа для вимірювання сталості туризму; статистична основа для MST – це міжнародно узгоджена основа, що описує основні концепції, визначення та структури організації даних для підтримки виробництва та організації даних про вплив та залежність туризму на економіку, суспільство та навколишнє середовище [6].

Туризм відіграє важливу роль у ЄС завдяки своєму економічному та зайнятості потенціалу, а також соціальним та екологічним наслідкам. Статистика туризму використовується не лише для моніторингу туристичної політики ЄС, але й його регіональної політики та політики сталого розвитку. Більше 75% жителів Франції, Нідерландів, Люксембургу, Фінляндії, Ірландії та Австрії брали участь у туризмі. Участь у туризмі: 65% жителів ЄС здійснили принаймні одну особисту поїздку у 2023 році [4].

Мешканці ЄС (віком 15 років і старше) здійснили понад 1,1 мільярда туристичних поїздок у 2023 році з особистою або діловою метою. Кількість поїздок зросла на 60% порівняно з 2020 роком і на 6% порівняно з 2022 роком, і трохи перевищила показник допандемічного 2019 року на 0,4%. Більше половини (56,5%) цих поїздок були короткими поїздками тривалістю від 1 до 3 ночей. 72,8% усіх поїздок були здійснені в межах країни, тоді як 27,2% – за кордон.

У 2023 році 94,0% від загальної кількості туристичних поїздок, здійснених жителями Люксембургу, були здійснені за кордон,

далі йшли бельгійці з 75,4%, жителі Мальти (62,8%), Словенії (54,1%) та Нідерландів (53,0%). Однак менше ніж 1 з 10 поїздок, здійснених резидентами Румунії (8,8%), були за кордоном. Ці цифри, схоже, залежать як від розміру країн ЄС, так і від їхнього географічного розташування (менші та північніші країни, як правило, повідомляли про більшу схильність своїх резидентів до подорожей за кордон).

У 2023 році резиденти ЄС віддавали перевагу подорожам у літні місяці, причому чверть їхніх поїздок була здійснена в липні або серпні. Ночі, проведені резидентами ЄС за кордоном: Люксембург лідирує за кількістю ночей на мешканця. Жителі Німеччини та Нідерландів провели майже половину від загальної кількості ночей, проведених резидентами ЄС за кордоном у 2023 році. Жителі ЄС провели приблизно 2,4 мільярда ночей за кордоном у туристичних поїздках у 2023 році. Жителі Німеччини провели 877 мільйонів ночей у поїздках за межі Німеччини у 2023 році, тоді як резиденти Нідерландів провели 234 мільйони ночей за кордоном; мешканці цих двох країн ЄС становили майже половину (45,8%) від загальної кількості ночей, проведених резидентами ЄС за кордоном. Ночі, проведені європейцями під час закордонних поїздок, за часткою країни проживання туриста у відсотках від загальної кількості ночей, проведених резидентами ЄС за кордоном. Показані країни: Німеччина, Нідерланди, Франція, Іспанія, Польща, Бельгія, Австрія, Італія та інші.

Якщо враховувати розмір країни з точки зору її населення, Люксембург був країною ЄС, мешканці якої проводили найбільше ночей за кордоном на одного мешканця (в середньому 38 ночей у 2023 році), за ним йдуть Нідерланди (майже 16 ночей за кордоном на одного мешканця) та Кіпр (15 ночей за кордоном на одного мешканця). На іншому кінці спектра мешканці Румунії, Греції, Болгарії, Італії та Португалії проводили в середньому менше трьох ночей за кордоном у 2023 році та 55% усіх закладів розміщення в ЄС були зосереджені в Італії та Хорватії [6].

За оцінками, у 2023 році в ЄС діяло понад 636 000 туристичних закладів розміщення, які разом забезпечували 29,2 мільйона ліжко-місць. Більше третини (35,3%) усіх ліжко-місць в ЄС були зосереджені лише в 2 країнах ЄС, а саме в Італії (5,2 мільйона) та Франції (5,1 мільйона), тоді як більше половини (54,5%) усіх закладів розміщення в ЄС були зосереджені в Італії (230 000) та Хорватії

(117 000). Зверніть увагу, що на порівнянність кількості закладів можуть впливати відмінності в схемах реєстрації або зобов'язаннях у різних країнах Європи.

Статистика туризму – це також річні результати для сектору розміщення. Майже половина ночей, проведених іноземними гостями в ЄС, була проведена в Іспанії, Італії та Франції. У 2023 році кількість ночей, проведених у закладах розміщення туристів ЄС, була на 6,8% вищою, ніж за аналогічний період минулого року, та на 2,4% вищою, ніж до пандемії. Кількість ночей, проведених іноземними туристами, зросла значно суттєвіше (+49,4%), ніж вітчизняними туристами (+26,1%) порівняно з базовим 2010 роком, така схема туристичного потоку була типовою в допандемічний період [1].

Другим за популярністю напрямком для іноземних туристів у ЄС у 2023 році була Італія (234 мільйони ночей), далі йдуть Франція (138 мільйонів ночей), Греція (123 мільйони ночей) та Австрія (91 мільйон ночей). На ці країни разом припадало майже дві третини (64,5%) від загальної кількості ночей, проведених нерезидентами в ЄС. З іншого боку, найменш поширеними напрямками ЄС за кількістю проведених ночей були Латвія, Литва, Люксембург та Естонія, де міжнародні туристи провели менше 4 мільйонів ночей у кожній з цих країн.

Загальну кількість ночей, проведених (вітчизняними та іноземними гостями), можна розглянути в перспективі, порівнявши з розміром кожної країни за чисельністю населення, що забезпечує показник інтенсивності туризму. У 2023 році, використовуючи цей показник, середземноморські напрямки Хорватія (24 ночі на мешканця), Мальта (18 ночей на мешканця) та Кіпр (17 ночей на мешканця) посіли перше місце, за ними йшли Греція та Австрія (в обох випадках по 14 ночей на мешканця).

Економічне значення міжнародного туризму можна виміряти, розглянувши співвідношення надходжень від міжнародних поїздок до ВВП; ці дані взяті зі статистики платіжного балансу та включають ділові поїздки, а також поїздки для задоволення. У 2023 році співвідношення надходжень від подорожей до ВВП було найвищим серед країн ЄС у Хорватії (18,7%), Кіпрі (10,6%), Мальті (9,6%), Португалії (9,5%) та Греції (9,1%), що підтверджує важливість туризму для цих країн. В абсолютному вираженні найбільші надходження від міжнародних

подорожей у 2023 році були зафіксовані в Іспанії (85,1 млрд євро), далі йдуть Франція (65,9 млрд євро), Італія (51,7 млрд євро) та Німеччина (35,0 млрд євро).

На туризм припадає 4,5% від загальної валової доданої вартості в економіці ЄС. Для розуміння економічного виміру туризму та впливу цього сектору на економіку та ринок праці було розроблено методологічну основу супутникових рахунків туризму (CPA). Наразі дані про TSA для Європи доступні лише у вигляді експериментальної статистики (але в деяких державах-членах TSA є частиною регулярно публікуваної статистики туризму).

Висновки. Статистика туризму надає можливість формувати стратегії управління мотивацією, допомагаючи туристичним підприємствам зрозуміти ефективність, поведінку клієнтів та потреби співробітників. У рамках

дослідження статистики туризму як масштабного і соціально значимого сектору послуг проаналізовано системні перетворення означеного ринку. Визначено, що доходи від міжнародного туризму збільшилися практично у всіх країнах світу. Деталізовано, що очікувані доходи світового туристичного ринку, середні витрати туриста зростають. За результатами досліджень встановлено, що сьогодні українці дуже ретельно підходять до організації власного відпочинку з залученням сервісного пакету туристичних організацій (фірм, агентств) як регіонального рівня, так й міжнародного. Аналізуючи дані, менеджери можуть розробляти цільові, засновані на доказах мотиваційні програми для підвищення задоволеності та продуктивності співробітників, що, у свою чергу, покращує загальний досвід клієнтів та фінансовий стан туристичних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bezuhla L. S. Regional Features of Ecotourism Activity Development in Ukraine: Comparative Analysis. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. 2020. № 2 (39). P. 50–57. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2\(39\).50-57](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2(39).50-57)
2. Білобородова М., Юрчишина Л., Козинець А. Потенціал розвитку екотуризму в регіонах України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2021. № 3. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.36477/tourismhospcee-3-1>.
3. Бондаренко Л. А. Дослідження програм розвитку в регіонах України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 8. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-1>
4. Герасименко Т., Реученко Б., Коростильов Р. Вплив туристичного потенціалу на соціально-економічний розвиток м. Новомосковська Дніпропетровської області. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. № 4. С. 44–48.
5. Державне агентство розвитку туризму України. Офіційний сайт. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2025).
6. Карюк В. І. Привабливість туризму як складова конкурентоспроможності України. *Університет економіки та права «КРОК»*. 2019. № 3 (35). С. 46–55. DOI: <https://doi.org/10.17721/tppe.2019.39.5> (дата звернення 15.10.2025).
7. Лебедев І. В. Рекреація і туризм як фактори розвитку людського потенціалу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2021. № 3–4 (78–79). С. 143–158. DOI: <https://doi.org/10.33987/vsed>.

REFERENCES:

1. Bezuhla, L. S. (2020) Regional'ni osoblyvosti rozvytku ekoturystychnoyi diyal'nosti v Ukraini: porivnyal'nyy analiz [Regional features of the development of ecotourism in Ukraine: a comparative analysis]. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrainy*, № 2 (39), pp. 50–57. DOI: 10.37405/1729-7206.2020.2(39).50-57. Available at: [http://www.venu-journal.org/download/2020/2\(39\)/07-Bezuhla.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2020/2(39)/07-Bezuhla.pdf)
2. Bieloborodova, M., Yurchyshyna, L., Kozynets', A. (2021) Potentsial rozvytku ekoturizmu v rehionakh Ukrainy [Potential for the development of ecotourism in the regions of Ukraine]. *Industriya turyzmu i hostynnosti v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi*, vol. 3, pp. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.36477/tourismhospcee-3-1>
3. Bondarenko, L. A. (2023) Doslidzhennya prohran rozvytku v rehionakh Ukrainy [Study of development programs in the regions of Ukraine]. *Industriya turyzmu i hostynnosti v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi*, vol. 8, pp. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-1>
4. Herasymenko, T. V., Reuchenko, B. M., Korostyl'ov, R. I. (2023) Vplyv turystychnoho potentsialu na sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok m. Novomoskovs'ka Dnipropetrovs'koyi oblasti [The impact of tourism potential on the

socio-economic development of the city of Novomoskovsk, Dnipropetrovsk region]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky*, no. 4, pp. 44–48.

5. State Tourism Development Agency of Ukraine. Official site. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/> (date of application 10/15/2025).

6. Karyuk, V. I. (2019) Pryvablyvist' turyzmu yak skladova konkurentospromozhnosti Ukrayiny [ttractiveness of tourism as a component of Ukraine's competitiveness]. *Universytet ekonomiky ta prava «KROK»*, № 3 (35), pp. 46–55. DOI: <https://doi.org/10.17721/tpe.2019.39.5> (date of application 10/15/2025).

7. Lebedyev, I. V. (2021) Rekreatsiya i turyzm yak faktory rozvytku lyuds'koho potentsialu [Recreation and tourism as factors in the development of human potential]. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 3–4 (78–79), pp. 143–158. DOI: <https://doi.org/10.33987/vsed>.